

ปล่องควัน คนล้านนา

ผลกระทบการทำรูระบายอากาศ

การเผาถ่าน เผาหม้อดินเหนียว จำเป็นต้องใช้ความร้อนจากเปลวไฟ วิธีการเผาวัสดุเครื่องใช้ดังกล่าวผู้คนที่เป็นเจ้าของมีวิธีการเผาโดยใช้ความร้อนแผ่กระจายให้ทั่วถึงในเตา ขณะเดียวกันจะต้องมีที่ระบายอากาศเพื่อให้อากาศหล่อเลี้ยงเปลวไฟอยู่ตลอดเวลา รูระบายอากาศดังกล่าวคนล้านนาเรียกว่าปล่องควัน

แม้ว่าผู้คนส่วนใหญ่ในเมืองจะใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิงหุงหาอาหาร แต่ผู้คนตามบ้านไร่ปลายนาในชนบทยังคงต้องใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิง ในการประกอบอาหาร ก่อนถ่านจึงจำเป็นอย่างยิ่งในวิถีชีวิตชาวชนบท

กว่าจะได้ถ่านถ่านแต่ละก้อนมาเป็นเชื้อเพลิงใช้ว่าจะง่ายขง ผู้เขียนได้พบกับพ่อลุงวี มีอาชีพ เผาถ่านขาย ได้รับฟังความยากลำบากในการทำมาหากินด้วยการเผาถ่านว่า “ต้องตื่นนอนแต่ตีหนึ่งตีสอง เพื่อออกมาหรือเตาเอาถ่านออกมาบรรจุในเชิง แล้วใส่ล้อเข็นไปวางขายที่ตลาด แต่เมื่อถึงเวลาจะนอนต้องนอนดึกเพราะต้องเฝ้าเติม

เชื้อไฟให้เตาถ่านมีไฟร้อนอยู่ตลอดเวลา”

พ่อลุงว่าแล้ว ลูกขึ้นสะกิดผู้เขียนไปดูเตาเผาถ่านที่ข้างสวนของพ่อลุง ผู้เขียนเห็นเตาเผาถ่านกำลังมีควันออกมาจากรูไม้เล็กๆ ที่เสียบไว้ตามข้างเตาหลายรู รูรอบตัวเตาเผาถ่าน ท่านพ่อลุงวีได้ให้ความรู้ว่ “ไม้ที่นำมาเผาถ่านส่วนมากเป็นไม้มะขามและไม้ลำไย เมื่อได้ท่อนไม้มาแล้ว ทำการตัดเป็นท่อนๆ นำมาวางเรียงกันสลับกับเชื้อเพลิงคือมัดฟาง เพื่อให้เปลวไฟเผาลามเลียไปทั่วในเตา หากความร้อนหรือเปลวไฟไม่ทั่วถึง จะทำให้ไม้บางส่วนไม่ไหม้ เหลือเป็นท่อนไม้เหมือนเดิมเมื่อใส่กองไม้เรียบร้อยดีแล้ว จึงนำท่อหรือปล่องควันไฟเสียบไว้ให้ห่างกันเป็นระยะๆ เสร็จแล้วเอาซี้เถ้าหรือเศษซี้ถ่านมาถมคลุมกองไม้ที่เรียงไว้นั้น ให้

ปกปิดชิดมิให้เห็นท่อนไม้ที่จะเผา เมื่อพร้อมดีแล้วจึงนำไฟไปจุดที่หัวเตาด้านใดด้านหนึ่ง รอนจนเปลวไฟติดเชื้อดีแล้วจึงกลบช่องที่เป็นจุดก่อไฟให้มิด ต่อนี้ไปเปลวไฟจะไหม้เข้าไปด้านในเตา ขณะเดียวกันควันไฟจะถูกระบายออกมาจากรูปล่องไฟตลอดเวลา”

จากการสังเกตปล่องควันไฟ พ่อลุงวีใช้ท่อเหล็กมาเป็นวัสดุทำรูปล่องอากาศ พ่อลุงท่านได้ให้ความรู้เพิ่มเติมอีกว่า “การเผาถ่านต้องสังเกตว่า เปลวควันยังลอยพุ่งออกจากปล่องควันไฟหรือไม่ ต้องรอดด้วยความใจเย็นจนเปลวควันหมดไปจากปล่องควัน ต้องรอดอีกสองสามวัน จึงทำการชะวะ (รื้อแยก) เอาซี้เถ้าหรือดินที่ถมคลุมเตาออก ความร้อนยังคงค้างในเตาอีกมาก ต้องค่อยๆ เปิดเตาจนหมด ปล่องให้ความร้อนออกไปตามธรรมชาติ เมื่อเตาเย็นลงดีแล้วจึงทำการเข้าไปเอาถ่านออกมา”

กว่าจะได้ถ่านมาค้าขาย ก็ต้องลงทุนลงแรงกันมากพอควร แต่ราคาที่ได้กลับไม่ดีเท่าที่ควร บางคนใช้ถ่านแบบทั้งๆ ข้างๆ ขณะที่ไม้ใช้เผาถ่านกำลังลดจำนวนลงทุกวี่วัน ตามเวลาที่ไม้ถูกโค่น ถูกตัดมาทำถ่าน แต่ที่แน่ๆ การเผาถ่านต้องใช้ปล่องควันเพื่อให้รูระบายอากาศ เลี้ยงเปลวไฟเผาถ่าน ตามวิธีการระเหย ปัญหาคนล้านนา...

แหล่งข้อมูล

สัมภาษณ์เจ้าของเตาถ่านอายุ 57 ปี จำนวน 1 คน ภาพเตาเผาถ่านบ้านแม่โสม อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

โดย..นิคม พรหมมาแพทย์

☺ ปล่องควัน ช่องระบาย

อากาศในเตาเผาถ่าน เพื่อให้อากาศหมุนเวียนในเตาและมีเปลวไฟร้อนแรงตลอดเวลา

